

ABSTRAKT

Cíl studie: V předkládaném výzkumu jsme vyšetřovali vzorec souvislostí exekutivních funkcí a funkčních schopností u pacientů se schizofrenií s cílem specifikovat ekologickou validitu těchto testů. Ekologická validita je zvláštní formou externí validity. Vypovídá o míře shody výsledků testů a chování v běžných každodenních situacích.

Vzorek a metody: Soubor 77 osob (22 žen a 55 mužů), s diagnózou schizofrenie nebo schizoafektivní poruchy, kteří splnili kritéria pro zařazení do výzkumu, byl vyšetřen několika testy exekutivních funkcí - Wisconsinský test třídění karet (WCST), Trail Making Test B (TMT B), test verbální fluence lexikální i kategoriální (IVF, kVF), subtest Podobnosti z Wechslerovy inteligenční škály (WAIS III), test Reyovy-Osterriethovy figury – hodnocený dle Bostonského systému (BQSS), a škálami popisujícími chování v běžných denních situacích - škála osobního a sociálního fungování (PSPs), nově vytvořená klinická škála (Kli-ška), Interview pro hodnocení vhledu (SAI) a sebeuposuzovací škála sociálního fungování (SFS). Sledovány byly vlivy demografických proměnných na výkony v testech a škálách.

Výsledky: Prokázali jsme středně významnou lineární souvislost mezi testy verbální fluence (IVF i kVF) a nově vytvořenou klinickou škálou (Kli-ška), která nejlépe vyhovovala popisu sociálního fungování pacientů oproti škále PSP a SAI. Výkon v testech verbální fluence statisticky významně odlišoval pacienty s rozdílnými funkčními schopnostmi. Ostatní korelace nebyly statisticky významné. Jako problematická se jeví volba popisu sociálního fungování pomocí self ratingu i ratingu založeného na dotazování pacienta pro omezenou spolehlivost v důsledku narušeného vhledu u pacientů s diagnózou schizofrenie. Přítomnost a stupeň postprocesuálního defektu je proměnnou, která lépe odlišuje pacienty s různými deficity exekutivních funkcí – v testech verbální fluence, TMT B, a WCST. Skóry BQSS, považované za exekutivní, neměly v našem výzkumu žádný vztah k ostatním exekutivním testům ani k mírám funkčních schopností.

Závěr: Při hledání souvislostí mezi testy exekutivních funkcí a sociálním fungováním je důležitá volba nástroje k popisu a škálování sociálního fungování. Škály funkční výkonnosti, založené na přímém provedení nebo pozorování, jsou vhodnější pro hodnocení deficitu ve zvládnání denních aktivit u pacientů se schizofrenií. Uspokojivé vyšetření exekutivních funkcí i funkční výkonnosti je základní podmínkou pro plánování cílené psychiatrické rehabilitace, ergoterapie a resocializace.

Klíčová slova: ekologická validita, exekutivní funkce, schizofrenie, funkční schopnosti